

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

А.В. ЧЕРЕП,
д.е.н., професор, Запорізький національний університет,
А.І. ПАВЛЕНКО,
Запорізький національний університет

Інституціональні заходи формування привабливого регіонального бізнес-клімату

У статті узагальнено теоретико-методологічні та прикладні засади формування органами державної влади інвестиційного клімату. Обґрунтовано наявність значного потенціалу в державному управлінні інвестиційним процесом і доведено необхідність формування привабливого бізнес-клімату. Проведено дослідження підприємницького клімату в Україні. Визначено, що перешкодами розвитку інвестиційному процесу є надмірна тінізація економіки, корупція, неефективна державна політика у сфері підприємництва, суперечливість законодавчої бази, слабкість банківської системи, недосконала система судустрою, відсутність досвіду і висококваліфікованих кадрів в органах державного управління, які керують інвестиційним процесом як на центральному, так і на регіональному рівні. Запропоновано заходи формування привабливого регіонального бізнес-клімату.

Ключові слова: бізнес-клімат, потенціал регіону, розвиток, інноваційний клімат, засоби поліпшення, економічний аналіз, інноваційна структура, середовище, концепція.

А.В. ЧЕРЕП,
д.э.н., профессор, Запорожский национальный университет,
А.И. ПАВЛЕНКО,
Запорожский национальный университет

Інституціональні заходи формування привабливого регіонального бізнес-клімату

В статье обобщены теоретико-методологические и прикладные основы формирования органами государственной власти инвестиционного климата. Обосновано наличие значительного потенциала в государственном управлении инвестиционным процессом и доказана необходимость формирования привлекательного бизнес-климата. Проведено исследование предпринимательского климата в Украине. Определено, что препятствиями к развитию инвестиционного процесса являются чрезмерная теневизация экономики, коррупция, неэффективная государственная политика в сфере предпринимательства, противоречивость законодательной базы, слабость банковской системы, несовершенная система судостроительства, отсутствие опыта и высококвалифицированных кадров в органах государственного управления, которые управляют инвестиционным процессом как на центральном, так и на региональном уровне. Предложены меры формирования привлекательного регионального бизнес-климата.

Ключевые слова: бизнес-климат, потенциал региона, развитие, инновационный климат, средства улучшения, экономический анализ, инновационная структура, среда, концепция.

A.V. CHEREP,
d.e.n., professor, Zaporizhzhya national university,
A.I. PAVLENKO,
Zaporizhzhya national university

Institutional measures of forming of the attractive regional business-climate

Theoretical and methodological and applied principles of forming of state power of investment climate organs are generalized in the article. The presence of considerable potential is reasonable in state administration an investment process and the necessity

of forming attractive is well-proven business – to the climate. Research of enterprise climate is conducted in Ukraine. Certainly, that obstacles to development to the investment process is excessive shadow of economy, corruption, ineffective public policy in the field of enterprise, contradiction of legislative base, weakness of the banking system, imperfect system of judicial mode, absence of experience and highly skilled shots in the organs of state administration, which manage an investment process both on central and on regional levels. The measures of forming of attractive regional business-climate are offered.

Keywords: business-climate, potential of region, development, innovative climate, facilities of improvement, economic analysis, innovative structure, environment, conception.

Постановка проблеми. Стратегічною метою «Програми економічних реформ на 2010–2015 роки» є входження України через десять років до двадцятки найрозвиненіших країн світу. Одним із головних пріоритетів є підвищення конкурентоспроможності національної економіки шляхом поліпшення бізнес-клімату і залучення інвестицій для стимулювання інноваційного розвитку. Ключовими проблемами в науково-технічній та інноваційній сфері є невідповідність темпів її розвитку структурі попиту на передові технології з боку економіки, низька сприятливість підприємницького сектора до інновацій, втрата висококваліфікованих кадрів і скорочення матеріально-технічних засобів. Тому формування сприятливого інноваційного клімату забезпечить умови для підвищення інноваційної активності підприємств, залучення додаткових фінансових ресурсів в інноваційну сферу та досягнення окреслених програмними документами стратегічних цілей.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблеми інноваційного розвитку економіки як на національному, так і на регіональному рівні досліджують такі українські вчені: М. Жук, О. Бородіна [1], В. Зянько [3], І. Купченко [4], Г. Андрощук, І. Жилеєв, Б. Чижевський, М. Шевченко [7]. Причому останнім часом спостерігається тенденція до зміщення акцентів саме на аналіз особливостей інноваційного розвитку регіонів з позицій забезпечення конкурентоспроможності сектора наукових досліджень і розробок та подальшого становлення інноваційної моделі розвитку національної економіки в цілому. В більшості робіт, присвячених проблемам інноваційного розвитку, наголошується на необхідності забезпечення сприятливого інноваційного клімату, однак не наводиться чіткого визначення цієї категорії. Незважаючи на велику кількість публікацій та низку послідовних заходів, спрямованих на активізацію інноваційної діяльності на регіональному рівні шляхом поліпшення інноваційного клімату, окремі аспекти цього питання до кінця не з'ясовані. Особливо потребує уточнення поняття інноваційного клімату та його складових при обґрунтуванні напрямів удосконалення механізмів інноваційного розвитку регіону.

Метою статті є обґрунтування необхідності стимулювання розвитку малого підприємництва в Україні шляхом створення бізнес-інкубаторів. Проаналізувати стан малого підприємництва в Україні, виявити напрями та форми підтримки малого бізнесу. Дослідити ефективності впливу органів влади держави і регіонів, які необхідні для успішного соціально-економічного розвитку країни та її регіонів.

Виклад основного матеріалу. Інфраструктура бізнесу складається здебільшого з «нематеріальних» компонентів, таких, як політика і програми, що поліпшують місцевий бізнес-клімат і забезпечують малим та середнім підприємствам доступ до капіталу й технічної допомоги. В основі успішної стратегії економічного розвитку лежить такий бізнес-клімат, який не лише сприяє залученню інвестицій, що

створюють нові робочі місця, але й утримує в місті існуючі підприємства, заохочує появу нових підприємств.

Часто бізнес-клімат міста є результатом стосунків між міською владою та бізнесовою спільнотою. Тому цей клімат можна поліпшити, здійснюючи більш дієву комунікацію між двома згаданими сторонами та інформуючи сектор приватного бізнесу шляхом проведення регулярних зустрічей між підприємцями та представниками влади, створення інформаційної служби для підприємців, створення сучасної інформаційної системи. Така система може включати тривимірну цифрову модель міста з усією необхідною інформацією про ділянки, інфраструктуру, проектні обмеження, власність тощо.

Серед інституційних засобів поліпшення бізнес-клімату в Одесі слід назвати створення бізнес-інкубаторів, які можуть допомогти новим підприємствам стати на ноги, нового центру сприяння бізнесу чи бізнес-асоціації. Слід, мабуть, детально переглянути існуючу політику і нормативні акти, що регулюють питання розвитку підприємств (надання дозволів) – наскільки ефективними та дієвими вони є, і наскільки вони допомагають створенню сприятливого бізнес-клімату. Не завадило би також позбутися зайвого бюрократизму [6].

Однією з найважливіших передумов сталого та динамічного розвитку регіону, підвищення життєвого рівня населення є перехід економіки Одеської області на інноваційний шлях розвитку. Для вирішення цієї проблеми існують необхідні передумови. В області налічується 22 вищих навчальних заклади (ВНЗ) III–IV рівня акредитації та 32 ВНЗ I–II рівня акредитації. Працюють 43 галузеві науково-дослідні інститути, численні проектні та конструкторські установи тощо.

У той же час у 2007 році технологічні інновації впроваджували 33 підприємства з 19 тисяч, діючих у регіоні. (Для порівняння: у 2002 році в Одеській області було 114 інноваційно-активних підприємств, у 2008 році – 43.) Фактично відсутній малий інноваційний бізнес: у 2009 році в Одеській області діяли три інноваційні малі підприємства.

Питома вага інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промисловості становила у 2007 році 13,3%, що майже в 20 разів більше, ніж у 2000 році, але у 1,1 раза менше порівняно з 2006 роком [5].

Однією з найважливіших причин незадовільного стану інноваційної діяльності в регіоні є недостатній розвиток інноваційної інфраструктури. Вона є фрагментарною, функціонально неповною, не охоплює усі ланки інноваційного процесу. Не розвинуті ті ланки, що забезпечують впровадження науково-технічних розробок у виробництво. Відсутні бізнес-інкубатори, венчурні фонди та центри трансферу технологій. Не підтримується належним чином діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково-технічні розробки. Внаслідок цього освітній та науковий потенціал використовуються не в повному обсязі.

Розроблення Регіональної цільової економічної програми «Створення в Одеській області інноваційної інфраструктури на 2010–2015 роки» обумовлене об'єктивною необхідністю активізації інноваційної діяльності для забезпечення поступального соціально-економічного розвитку регіону і є актуальним.

Метою програми є формування цілісної регіональної інноваційної інфраструктури, здатної забезпечити ефективне використання та розвиток науково-технічного потенціалу регіону, підвищення рівня конкурентоспроможності регіональної економіки та сприяти її переходу на інноваційний шлях розвитку.

Формування регіональної інноваційної структури потребує вирішення таких основних завдань [7, с. 541]:

- створення науково-методичної бази для створення та підтримки різних типів підприємств, організацій інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, наукових парків, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій і технополісів);
 - розвиток регіональної інформаційної мережі, що повинна здійснювати інформаційне забезпечення інноваційної діяльності на всіх етапах (ідея – дослідження – розроблення – впровадження), в тому числі:
 - забезпечити доступ дослідників до вітчизняних та міжнародних інформаційних ресурсів;
 - акумулювати дані про потреби в інноваційній продукції (технологіях) і оперативне інформування про це ВНЗ і наукових організацій;
 - збирати відомості про закінчені дослідження, розробки, технології, готові до освоєння у виробництві, для використання їх зацікавленими організаціями;
 - надавати інформацію стосовно суб'єктів інноваційної інфраструктури, напрямів їх діяльності;
 - розвиток діючих елементів інфраструктури та створення нових ланок (добудовування «технологічних коридорів»), які будуть забезпечувати швидке просування інновацій від досліджень до комерціалізації і випуску промислової продукції, зокрема:
 - мережі регіональних інноваційних структур (інноваційних центрів, інноваційних бізнес-інкубаторів і центрів трансферу технологій);
 - наукових парків на базі провідних вищих навчальних закладів;
 - патентних підрозділів на підприємствах;
 - підрозділів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності;
 - формування інноваційно-активних територій (технополісів, наукових парків);
 - сприяння формуванню та розвитку кластерів;
 - утворення єдиної регіональної системи просування інноваційного продукту Одеської області.
- Строк реалізації Програми – з 2010 по 2015 рік.
- Виконання програми дасть змогу:
- сформувати у регіоні цілісну інноваційну інфраструктуру за створення 30 її нових елементів (інноваційних центрів, центрів трансферу технологій, наукових парків, інноваційних бізнес-інкубаторів тощо);
 - подвоїти кількість підприємств, що впроваджують технологічні інновації;

– створити понад 2000 нових робочих місць для висококваліфікованих фахівців;

– збільшити частку інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції до 17%.

Висновки

Мале підприємництво є невід'ємною частиною ринкової економіки. Досвід багатьох зарубіжних країн свідчить про те, що малий бізнес істотно впливає на збільшення загальних обсягів виробництва, роздрібного товарообігу, сприяє вирішенню проблем зайнятості та загального зростання доходів, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції й усунення монополізму у підприємницькій діяльності; малі підприємства спроможні стати надійним джерелом стабільних податкових надходжень до бюджету. Однак порівняно з іншими економічно розвиненими країнами Україна має дуже низькі показники розвитку малого підприємництва.

Однією з причин успішного розвитку підприємств малого бізнесу в країнах з ринковою економікою є існування розгалуженої системи державних програм сприяння малому підприємству, що здійснюється урядовими, змішаними та приватними організаціями.

Розвиток малого підприємництва залежить сьогодні значною мірою від наявності таких форм його культивування, як бізнес-інкубатори. Аналіз спроб щодо створення ефективно діючих бізнес-інкубаторів в Україні переконує, що основною концепцією бізнес-інкубатора в наших реаліях має бути не стільки надання консультативних послуг і виконання конкретних замовлень бізнесменів, скільки створення умов для становлення світогляду приватного власника та адаптації підприємця до ринкового середовища, сприяння досягненню необхідного рівня професіоналізму.

Список використаних джерел

1. Жук М.В., Бородіна О.М. Інфраструктурне забезпечення інноваційного процесу в Україні / М.В. Жук, О.М. Бородіна // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №8. – С. 66–71.
2. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19.10.2000 №2063–III.
3. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку: монографія / В.В. Зянько // – Вінниця: УНІ-ВЕРСУМ/ – Вінниця, 2005.
4. Купченко І.М. Актуальні проблеми державної підтримки малого підприємництва України на сучасному етапі / І.М. Купченко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – №4 (35). – С. 115–119.
5. Пропозиції до проекту Регіональної цільової програми створення в Одеській області інноваційної інфраструктури на 2009–2013 роки. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://www.oda.odessa.gov.ua/Weboda/innovac_infrastr/positions
6. Стратегічний план економічного розвитку м. Одеса, 2010 р. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://linc.com.ua/documents/storage/SP_Odesa_Ukr.pdf
7. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт. – упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.